

- העותרות: 1. קו לעובד
(המבקשות) 2. מוקד סיוע לעובדים זרים
3. האגודה לזכויות האזרח בישראל
4. רופאים לזכויות אדם
5. מכון אדווה
6. עמותת מחויבות לשלום ולצדק חברתי

כולם ע"י ב"כ עוה"ד ענת קדרון ו/או יונתן ברמן
ו/או עודד פלר

שמענם להמצאת כתבי בית-דין:

קו לעובד
רח' י"ל פרץ 17, ת"ד 2319 תל אביב 61022
טל': 03-6883736; פקס: 03-6178417

- נ ג ד -

- המשיבים: 1. ממשלת ישראל
2. שר הפנים
3. שר העבודה והרווחה
ע"י ב"כ מפרקליטות המדינה
רח' צלאח א-דין 29, ירושלים
טל': 02-6466590; פקס: 02-6467011

בקשה לפי פקודת בזיון בית-המשפט

בית-המשפט הנכבד מתבקש לכופ את המשיבים לציית לצו שניתן בסעיף 62 לפסק-הדין בעתירה שבכותרת, שזו לשונו:

"שר הפנים אינו רשאי להתנות את רישיון הישיבה שניתן בידי עובדים זרים בתנאי האמור [התניית רישיון הישיבה שניתן ביד העובד הזר בעבודה עבור מעסיק ספציפי]. חובתם של המשיבים... הנה לגבש הסדר העסקה חדש – מאוון ומידתי – ביחס לעובדים זרים [בחקלאות, סיעוד ותעשייה], אשר לא ייסד עצמו על כבילת העובד המגיע לישראל למעסיק יחידי, ויימנע מכריכת פעולת ההתפטרות בסנקציה כלשהי, ובכלל זה אבדן המעמד בישראל [...] בתוך ששה חדשים מיום מתן פסק-הדין."

1. ביום 30.3.2006 פסק בית-משפט נכבד זה פה-אחד (כב' השופט לוי בהסכמת הנשיא ברק והמישנה-לנשיא חשין), כי הסדר העסקתם של מהגרות ומהגרי עבודה בישראל – הסדר המתנה את רישיון הישיבה שניתן למהגר העבודה בעבודה עבור מעסיק מסוים, ואשר כונה בפי בית-המשפט הנכבד "הסדר הכבילה" – אינו כדין. על-פי הסדר זה, עזיבת המעסיק, התפטרות, פיטורין או פטירת המעסיק מביאים לביטול רישיון הישיבה של מהגר העבודה, להפיכתו לשוהה שלא כדין ולחשיפתו לסנקציה של מעצר וגירוש.
2. הסדר הכבילה, קבע בית-המשפט הנכבד בפסק-דינו, חורף עמוקות בקשת רחבה של זכויות אדם מוגנות, ובראשן הזכות לכבוד ולחירות אישית; הוא נוטל ממהגרי העבודה את הסוכנות המשפטית הנתונה לכל אדם, והופכם מנושא למשפט למושא במשפט; הוא פוגע פגיעה קשה באוטונומיית הרצון של מהגרי העבודה; הוא מאיין את חופש הפעולה הבסיסי של מהגר העבודה ורומס את הזכות לחופש התקשרות, ובפרט את החירות הנתונה לכל אדם לבחור עם מי ברצונו להתקשר בחוזה עבודה (פסקאות 29-31 לפסק-דינו של השופט לוי; פסקה 4 לפסק-דינו של המישנה-לנשיא חשין).
3. הסדר הכבילה, הטעים בית-המשפט הנכבד, יוצר מציאות נורמטיבית חריגה בנוף המשפטי הישראלי, מציאות שאינה עולה בקנה אחד עם העקרונות הבסיסיים עליהם מושתת משפט העבודה ועם ערכו המוסרי ותכליתו של חוזה העבודה. הוא מקנה למעסיקים יכולת אפקטיבית לכפות חווי-עבודה ולמנוע בעד עובדיהם מלהתפטר; הוא מעוות את יחסי הכוחות בשוק העבודה, בנוטלו את שארית כוח המיקוח של מהגרות ומהגרי העבודה; הוא אינו עולה בקנה אחד עם הדין הבינלאומי (פסקאות 32, 37-39 לפסק-דינו של השופט לוי). ועוד: המשוואה שיוצר ההסדר בין התפטרות מעבודה לבין מעצר, שלילת חירות וגירוש מכתימה את ההסדר בסממנים – כך בית-המשפט הנכבד – של "מעין עבדות בגרסה מודרנית" (פסקה 4 לפסק-דינו של המישנה-לנשיא חשין).
4. ניתן היה לצפות, כי דברי ביקורת כה נוקבים יביאו לפעולה נחושה, מהירה ונמרצת מצדם של המשיבים לתיקונם של הקלקולים עליהם הצביע בית-המשפט הנכבד בפסק-דינו. ניתן היה לחשוב, כי הסדר לגביו קבע בית המשפט כי הוא בבחינת "מעין עבדות בגרסה מודרנית" לא ייוותר על כנו יממה אחת נוספת, וכי הסדר חדש תחתיו יגובש בתוך פרק-זמן קצר, אף מבלי למצות את פרק הזמן הנדיב, אותו קצב בית-המשפט הנכבד; ניתן היה לקוות, כי מעט מהכלימה, ההשתוממות והצער שביטא בית-המשפט הנכבד בפסק-דינו יפקחו אף את עיני המשיבים לפסול הבסיסי שבהסדר, וכי תאוץ להם הדרך לבטלו. למרבה הצער, דבר מאלה לא ארע עד היום.
5. השנה שנת 2008. שנתיים וארבעה חודשים חלפו מאז ניתן פסק-הדין. קרוב לשנתיים תמימות חלפו מאז המועד בו ציווה בית-המשפט את המשיבים לתת הסדר חדש תחת הסדר הכבילה, ו"מה-שְׁהָה, הוא שְׁהָה, ומה-שְׁנַעְשָׂה, הוא שְׁנַעְשָׂה; וְאִין כָּל-חֲדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמַשׁ" (קוהלת, פרק א' פסוק 9). תחת קיום קפדני של הצו שנתן בית-המשפט הנכבד, בחרו המשיבים לבזותו שוב ושוב מזה שנתיים וארבעה חודשים.
6. להלן יפורטו מחדלי המשיבים לקיים את הצו שניתן על ידי בית-המשפט הנכבד.

א. החובה להימנע מהתניית רישיונות ישיבתם של מהגרי עבודה בעבודה עבור מעסיק יחיד

7. הסעד עליו הורה בית-המשפט הנכבד בפסק-דינו נחלק לשניים. חלקו הראשון של הסעד נגטיבי במהותו, ובגדרו הטיל בית-המשפט הנכבד על שר הפנים איסור להתנות את רישיונות הישיבה שניתנים למהגרות ולמהגרי עבודה בתנאי בדבר עבודה עבור מעסיק יחיד. לנוחות בית-המשפט הנכבד נביא את חלקו הראשון של הסעד במלואו:

"הסדר הכבילה למעסיק, שביטוי בהתניית רישיון הישיבה שניתן ביד העובד הזר המגיע לישראל בעבודה עבור מעסיק ספציפי, ואשר חל – במתכונתו הנוהגת כיום – בענפי החקלאות, הסיעוד והתעשייה, פוגע בזכויות יסוד. פגיעתו של ההסדר אינה מידתית. **ביטוי האופרטיבי של מסקנה זו הנו, כי שר הפנים אינו רשאי להתנות את רישיון הישיבה שניתן בידי עובדים זרים בתנאי האמור.**" (פסקה 62 לפסק-הדין, ההדגשה הוספה)

8. הסעד עליו הורה בית-המשפט הנכבד נוסח בלשון בני אדם ברורה ופשוטה, שאינה מותירה מקום לספק או הרהור. בית-המשפט הנכבד קבע, כי **"הביטוי האופרטיבי"** של מסקנת פסק-הדין בדבר פגיעתו הבלתי מידתית של הסדר הכבילה בזכויות יסוד, היא כי **"שר הפנים אינו רשאי להתנות את רישיון הישיבה שניתן ביד עובדים זרים בתנאי האמור"**. חרף הוראה זו, דבר לא השתנה במדיניותם של המשיבים.

9. משרד הפנים עודו מתנה את רישיונות ישיבתם של מהגרי ומהגרות עבודה בתנאי בדבר עבודה עבור מעסיק יחיד. פיטורין, התפטרות או מותו של המעסיק הם עודם תנאים "מפקיעים", אשר התרחשותם מבטלת את רישיון הישיבה שניתן ביד מהגר העבודה. כל מהגרי ומהגרות העבודה שבאו לישראל מאז יום מתן פסק-הדין ועד ליום זה (ואף לפני כן, כמובן) קיבלו רישיון ישיבה לעבודה עבור מעסיק ספציפי. מאות, אם לא אלפים מתוכם שילמו בשלילת חירותם ובגירוש לאחר שפוטרו, התפטרו או שמעסיקם נפטר. הנהלים שעל-פיהם פועלים המשיבים כיום הם אותם הנהלים בדיוק שהונהגו עובר למתן פסק-הדין, ואשר נפסלו על-ידי בית-המשפט הנכבד כחלק ממנגנון הכבילה.

10. פסק-דינו של בית-המשפט הנכבד לא מפריע למשיבים – אף לא לנציגיהם – להוסיף ולהציג את הסדר הכבילה כדין הקיים משל בית-המשפט הנכבד מעולם לא אמר את דברו. פרקליטויות המחוז מוסיפות להגן בבתי-המשפט המינהליים על ביטול מעמדם, שלילת חירותם וגירושם של מהגרי עבודה שאיבדו את מעמדם בשל הסדר הכבילה. הן מוסיפות להטיח במהגרי עבודה האשמות על ש"עשו דין לעצמם", כשסיימו את יחסי עבודתם עם מעסיקיהם. כך נוהגת גם פרקליטות המדינה במסגרת ערעורים הבאים בפני בית-המשפט העליון. **אף לגביהם, פסק-הדין בעניין הכבילה מעולם לא ניתן.**

11. את משרדי העותרות מוספים לפקוד **מדי יום** מהגרות ומהגרי עבודה, אשר איבדו את מעמדם בישראל בעטיו של הסדר הכבילה. נציגי העותרות מוסיפים לנהל התכתבויות סיוזיפיות, מתישות ומיותרות עם פקידי משרד הפנים בשמם של מהגרות ומהגרי עבודה אשר איבדו את מעמדם בישראל בעטיו של הסדר הכבילה, ואשר משרד הפנים מסרב לאפשר להם להסדיר את מעמדם. מעת לעת נאותים הפקידים לאפשר למקצתם של הפונים להסדיר את מעמדם, וזאת, לגישתם, "לפנים משורת הדין"; במרבית הפעמים, עם זאת, הם נדחים לאחר שנמצא כי הם אינם עומדים בתנאי הנהלים, **אותם פסל בית-המשפט הנכבד כחלק ממנגנון הכבילה.**

12. פעם ועוד נתקלים נציגות ונציגי העותרות בבעלי תפקידים במשיבים, ובעיקר במשרד הפנים, אשר מעולם לא שמעו על פסק הדין בעניין הסדר הכבילה או על האיסור לכרוך את סיום יחסי העבודה באבדן מעמד בישראל. בכל פעם נאלצים נציגות ונציגי העותרות להרצות לפקידיו הלא משוכנעים של המשיב עיקרים מפסק-הדין, עליו מעולם לא שמעו. כך, שנתיים וארבעה חודשים חלפו למן היום בו הסדר העסקתם של מהגרות ומהגרי עבודה בישראל נפסל במילים כה חריפות אך המסמך היחידי, לגבי פקידי משרד הפנים, שאוצר רלוונטיות כלשהי ואשר מכריע בבקשות של מהגרי עבודה למעבר בין מעסיקים הוא עודו "נוהל מעבר ממעסיק למעסיק" – **נוהל שנפסל, כאמור, על ידי בית המשפט הנכבד כחלק מהסדר הכבילה, אך נותר על מכונו ללא שינוי**. הוא ואין בלתו משמש לפקידי משרד הפנים מקור סמכות נורמטיבי יחידי אשר על-פיו יישק דבר. (יוזכר, כי בית-משפט נכבד זה קבע חד-משמעית, כי האפשרות לעבור לעבוד עבור מעסיק אחר בהתאם לתנאי "נוהל מעבר ממעסיק למעסיק" אינה מאיינת את פגיעת הסדר ההעסקה בזכויות היסוד של העובד, כי "נוהל מעבר ממעסיק למעסיק" הינו למעשה נדבך בהסדר הפסול של הכבילה, וכי הוא מניח כוח של מעסיק להחזיק בעובדו ויוצר "מבנה נורמטיבי [ש]אינו מתיישב עם מעמדן החוקתי של הזכות לחירות, לכבוד אנושי, לאוטונומיה ולחופש פעולה". לאי חוקיותו של הנוהל כחלק ממנגנון הכבילה ראו סעיפים 42-43 לפסק-הדין).

13. פסק-דין של בית-המשפט הנכבד, בפשטות, אינו מהלך על המשיבים – רשויות המדינה, נזכיר – כל רושם, והם אינם סבורים שמוטלת עליהם חובה כלשהי להישמע לו. בית-המשפט הנכבד יתבקש להעמיד את המשיבים על טעותם. הוא יתבקש לכפותם לציית לסעד עליו הורה בית-המשפט הנכבד, ואשר אוסר על שר הפנים להתנות את רישיון ישיבתם של מהגרי עבודה בתנאי בדבר עבודה עבור מעסיק ספציפי.

ב. החובה לגבש הסדר העסקה חדשים

14. בעוד שחלקו הראשון של הסעד עליו הורה בית-המשפט הנכבד נגטיבי במהותו, חלקו השני הוא פוזיטיבי, ובגדרו הטיל בית-המשפט הנכבד על המשיבים חובה לגבש הסדרי העסקה חדשים תחת הסדר הכבילה בענפי הסיעוד, החקלאות והתעשייה והשירותים. לנוחות בית-המשפט הנכבד נביא את חלקו השני של הסעד במלואו:

"חובתם של המשיבים... הנה לגבש הסדר העסקה חדש – מאוזן ומידתי – ביחס לעובדים זרים ב[חקלאות, סיעוד ותעשייה], אשר לא ייסד עצמו על כבילת העובד המגיע לישראל למעסיק יחידי, ויימנע מכריכת פעולת ההתפטרות בסנקציה כלשהי, ובכלל זה אבדן המעמד בישראל [...] בתוך ששה חדשים מיום מתן פסק-הדין."

15. כפי שיפורט, ליבם של המשיבים גס אף בחובותיהם על-פי חלקו השני של הסעד. להלן יפורטו מחדליהם לגבש הסדרי העסקה חדשים כמצוות בית-המשפט הנכבד, בחלוקה על-פי ענפים.

ענפי הסיעוד והחקלאות

16. הצו שניתן על-ידי בית-המשפט הנכבד בפסק-הדין הורה למשיבים לגבש הסדרי העסקה חדשים בענפי החקלאות, הסיעוד והתעשייה בתוך שישה חודשים מיום 30.3.2006, היינו, עד ליום 30.9.2006. ביום 28.9.2006, יומיים בלבד בטרם הגיע המועד האחרון שנקבע לקיום הצו, פנו המשיבים לבית-המשפט הנכבד בבקשה להארכת המועד שנקבע בשלושה חודשים נוספים, וזאת ביחס לענף התעשייה והשירותים **בלבד**. המשיבים, יודגש, לא הוציאו אל הפועל במועד פנייתם כל הסדר העסקה חדש בענף הסיעוד או בענף החקלאות – הסדר הכבילה בענפים אלה נותר על כנו, מבלי שהוכנס בו אף לא שינוי פעוט – ואולם למרבה הפליאה, בקשתם של המשיבים להארכת מועדים לא התייחסה כלל לענפי העסקה אלה. כל-כך כיצד? המשיבים, כמתברר, החליטו להתייחס לתיבה "**לגבש**", המופיעה בצו שנתן בית-המשפט הנכבד, כפשוטה, ו"**גיבשו**" הסדרי העסקה חדשים בענפי הסיעוד והחקלאות. החובה הזניחה **להוציא אל הפועל** את ההסדרים החדשים לא נכללה, לגבי המשיבים, אף היא בצו. על בסיס עמדה מופרכת זו נטלו לעצמם המשיבים חירות לטעון, כי קיימו (!) את הצו שנתן בית-המשפט הנכבד ביחס לענפי החקלאות והסיעוד (פסקה 6 לבקשת המשיבים להארכת מועדים מיום 28.9.2006).

17. **כך ארע, שעד ליום זה, לא יושמו הסדר העסקה חדשים בענפי הסיעוד והחקלאות, אך הדבר אינו עוצר בעדם המשיבים מלהצהיר, כי קיימו את פסק-דינו של בית-המשפט הנכבד. פעם אחר פעם, נדחה מועד כניסתם לתוקף של ההסדרים ש"גיבשו" המשיבים בענפי הסיעוד והחקלאות, ואיש אינו יודע מה המועד בו יוצאו לבסוף אל הפועל, אם בכלל.**

18. כך, **בענף הסיעוד**, החלטת ממשלה 448 מיום 12.9.2006, אותה ציינו המשיבים בבקשתם להארכת מועדים מיום 28.9.2006, קבעה כי ההסדר החדש יכנס לתוקף ביום 1.1.2007. מועד זה שב ונדחה בהחלטות ממשלה מאוחרות יותר (החלטת ממשלה 1205 מיום 15.2.2007 דחתה את מועד תחילת ההסדר ליום 1.5.2007; החלטת ממשלה 2211 מיום 12.8.2007 דחתה את מועד תחילת ההסדר ליום 1.12.2007). מאז ועד היום, ככל שידוע לעותרות, לא התקבלו החלטות ממשלה נוספות הדוחות את מועד תחילת ההסדר בתחום הסיעוד ואין כל תאריך עתידי קונקרטי כלשהו ליישומו.

19. אף **בענף החקלאות** תמונת הדברים אינה שונה בהרבה. החלטת ממשלה 447 מיום 12.9.2006 קבעה כי ההסדר החדש ייכנס לתוקפו ביום 1.4.2007. מועד זה שב ונדחה אף הוא בהחלטות ממשלה מאוחרות יותר (החלטת ממשלה 1205 מיום 15.2.2007 דחתה את מועד תחילת ההסדר ליום 1.8.2007; החלטת ממשלה 2211 מיום 12.8.2007 דחתה את מועד תחילת ההסדר ליום 1.12.2007). החלטת ממשלה 3071 מיום 3.2.2008, היא החלטת הממשלה האחרונה בענין, לפי שעה, דחתה את מועד תחילת ההסדר ליום 1.9.2008, תוך שצוין בה כי "תוקף החלטה זו עד ליום 31.12.2008", וכי "הצורך בהארכת תוקפה ייבחן מחדש לקראת תום מועד זה בהתאם לנסיבות". לא נראה, אם כן, שיש סיבה טובה להאמין כי ההסדר החדש בענף החקלאות יצא אל הפועל אף הוא בעתיד הנראה לעין.

החלטת ממשלה 447 מיום 12.9.2006, החלטת ממשלה 448 מיום 12.9.2006, החלטת ממשלה 1205 מיום 15.2.2007, החלטת ממשלה 2211 מיום 12.8.2007 והחלטת ממשלה 3071 מיום 3.2.2008 מצורפות ומסומנות **מב/1, מב/2 ו-מב/3 מב/4 ו-מב/5**, בהתאמה.

20. טענתם של המשיבים ולפיה הם "קיימו" את הצו שנתן בית-המשפט הנכבד, בעוד שההסדר שנפסל על-ידי בית-המשפט הנכבד במילים כה חריפות נותר על מכונו ללא שינוי, מקוממת ומבישה. דרוש יותר משמץ של ציניות לפרש את הצו שניתן על-ידי בית-המשפט הנכבד באופן זה – כצו המושיט סעד תיאורטי וערטילאי, מנותק מכל מסגרת זמנים מחייבת לקיומו. דרושה יותר ממעט היתממות על-מנת לטעון ברצינות, כי כתיבת הסדרי העסקה חדשים **למגירה** – הסדרים שלא יושמו, ושעודם אינם מיושמים, שנתיים וארבעה חודשים לאחר מתן פסק-הדין, ושאינם משנים דבר במציאות חיהם של מהגרות ומהגרי העבודה או במסגרת הנורמטיבית שבגדריה פועלים המשיבים – היא בבחינת קיום הוראות בית-המשפט הנכבד לגבש הסדרי העסקה חדשים. דרוש יותר מקורטוב של עזות מצח, להפוך את פסק-דינו החריף של בית-המשפט הנכבד – ארבעים ושבעה עמודים של ביקורת יוצאת דופן בחומרתה – להצעה בלתי מחייבת שאין חובה להשגיח בה או לעמוד בסד הזמנים המחייב שנקבע לקיומה.

21. בית-המשפט הנכבד יתבקש, אפוא, לכוף את המשיבים לציית לצו שניתן בפסק-הדין.

ענף התעשייה והשירותים

22. בבקשת המשיבים להארכת מועדים מיום 28.9.2006, בקשה שהתייחסה, כאמור, לענף התעשייה והשירותים בלבד (שוב, על רקע בחירתם המקוממת של המשיבים לקרוא את פסק-דינו של בית-המשפט הנכבד כמורה על גיבוש מדיניות תיאורטית, אשר אין כל הכרח של ממש ליישמה במועד שקצב בית-המשפט), ציינו המשיבים כי על-פי החלטת הממשלה מיום 12.9.2006, החל מחודש יולי 2007 יועסקו בענף התעשייה מומחי חוץ בלבד, ועתרו כי תינתן להם ארכה בת שלושה חודשים להשלמת "גיבושו" של הסדר העסקה חדש בענף זה. החלטת בית-המשפט הנכבד בבקשה זו ניתנה ביום 26.12.2006, וזאת לאחר שניתן פרק זמן לעותרים ולאחר מכן למשיבים להגיש תגובתם. כבר ביום מתן ההחלטה, אם כן, כמעט חלפה הארכה לה עתרו המשיבים – שלושה חודשים מיום 30.9.2006, כלומר, 30.12.2006. חרף זאת, בית-המשפט הנכבד פסק למשיבים פרק זמן נדיב נוסף, והורה להם לגבש את ההסדר החדש עד ליום 31.3.2007. הארכה הכוללת שניתנה למשיבים הייתה, אפוא, חצי שנה – **ושנה שלמה בדיוק, מאז ניתן פסק-הדין.**

23. חרף ארכה נדיבה זו, מאז ועד היום לא הוציאו המשיבים אל הפועל הסדר העסקה חדש בענף התעשייה והשירותים. המשיבים אף לא טרחו להגיש בקשה נוספת להארכת המועד עליו הורה בית-המשפט הנכבד, ותחת כך בחרו לבזות, ועודם מבזים, את חלקו זה של הסעד מזה שנה וארבעה חודשים. יודגש, כי המשיבים מבזים את פסק-הדין אף על-פי גישתם (המופרכת), הגורסת כי בית-המשפט הנכבד הורה להם אך "לגבש", ולא ליישם, הסדרי העסקה חדשים. שכן, בענף התעשייה והשירותים, המשיבים אף לא "גיבשו", וממילא לא יישמו, כל הסדר העסקה חדש.

24. למען הסר ספק יובהר, כי ההכרח לגבש הסדר העסקה חדש בענף התעשייה לא התייטר כלל עיקר, כפי שניתן היה לסבור מבקשה המשיבים להארכת מועדים: החלטת ממשלה 446, אליה התייחסו המשיבים בבקשתם מיום 28.9.2006, אכן קבעה, בין היתר, כי החל מחודש יולי 2007 יועסקו בענף התעשייה מומחי חוץ בלבד, ואולם החלטת ממשלה 1205 מיום 15.2.2007 (מב/3) תיקנה את החלטה 446, **ודחתה את מועד תחילת העסקתם של מומחי חוץ בלבד בענף זה לשנת 2010** (פסקה 1(ג) להחלטה).

25. כבר מבקשת המשיבים להארכת מועדים מיום 28.9.2006 ניתן היה להתרשם, כי דעתם אינה נוחה מחובתם לקיים את פסק-דינו של בית-המשפט הנכבד בכל הנוגע לענף התעשייה והשירותים. "הבעיות הכרוכות בהסדר הכבילה כפי שתוארו על ידי בית המשפט בפסק הדין אינן אקוטיות כמו בענפי משק אחרים", הודיעו המשיבים לבית-המשפט הנכבד, וביקשו כי תינתן להם "שהות של מספר חודשים נוספים" לגיבושו של הסדר חדש.

26. דעתם של העותרים, המטפלים במהגרות ומהגרי עבודה על בסיס יומיומי, שונה. עובדים בענף התעשייה מוסיפים לפקוד את משרדי העותרים, לאחר שזכויותיהם נפגעו כתוצאה מהסדר הכבילה. עובדים בענף התעשייה, ככל יתר מהגרות ומהגרי העבודה עודם מושלכים מאחורי סורג ובריה ומגורשים מישראל רק משום שהרהיבו עוז להתפטר מעבודתם, "פעולה לגיטימית וזכות יסוד הנתונה לכל עובד", בלשון בית-המשפט הנכבד. לא ברור, אפוא, על אלו אדנים עובדתיים נשענת קביעתם זו של המשיבים באשר לעובדים בענף התעשייה. ואולם, אף אם מצבם היחסי של עובדי התעשייה היה טוב יותר ממצבם של מהגרות ומהגרי עבודה בענפים אחרים, עדיין לא היה בכך כדי להעלות או להוריד. פגיעתה של הכבילה – שביטויה בעצם הכריכה בין סיום יחסי העבודה לסנקציה חמורה – היא פגיעה אסורה "עצמאית", כפי ששב ושנה בית-המשפט הנכבד אך באחרונה (ר' דנג"צ 8255/07 מוקד סיוע לעובדים זרים נ' ממשלת ישראל, החלטת הנשיאה ביניש מיום 14.7.2008, בפסקה 8), וממילא המשיבים אינם רשאים להימנע מקיום צו שיפוטי רק משום שלדעתם אין בכך צורך.

27. כך או כך, השהות לה עתרו המשיבים, והתקופה אשר נפסקה על-ידי בית-המשפט הנכבד, חלפה זה מכבר. המשיבים, כאמור, אף לא טרחו לפנות לבית-המשפט הנכבד בבקשה נוספת להארכת מועד, ואין, על כן, מחלוקת עובדתית בשאלה, האם קיימו המשיבים את פסק-הדין או לא. בית-המשפט הנכבד יתבקש, אפוא, לכוף את המשיבים לציית לצו שניתן בפסק-הדין.

28. למעלה מן הצורך, העותרות תבקשנה לשוב ולציין, כפי שצינו בתגובתן מיום 8.11.2006, כי אין לראות באמור עד כה משום חיווי עמדה באשר לעמידתם המהותית של הסדרי ההעסקה החדשים ש"גובשו" על ידי המשיבים בעקרונות שנקבעו בפסק-הדין. עמדתן של העותרות, אשר נמסרת, מעת לעת, אף לנציגי המשיבים בפורומים מקצועיים שונים, היא כי ספק אם הסדרים חדשים אלה עומדים באמות המידה שנפסקו על ידי בית המשפט הנכבד בפסק-דינו. העותרות שומרות, אפוא, על זכותן לפעול בנוגע להסדרי העסקה אלה, בין במסגרת הליך לפי פקודת ביזיון בית-המשפט, ובין במסגרת הליכים משפטיים עצמאיים.

סוף דבר: על החובה לקיים פסק דין "על-פי לשונו ועל-פי רוחו"

29. פסק-הדין בעניין הסדר הכבילה פסק את הדין בכמה מן השאלות היסודיות והטריוויאליות ביותר שהוכרעו בבית-המשפט העליון בשנים האחרונות. כה יסודיות, עד כי הקורא בו יתקשה להאמין כי שאלות אלה אכן נצרכו להכרעה משפטית במדינת ישראל בפרוס שנת 2006, וכי בית-המשפט העליון אכן נתבע ברצינות להבהיר, שאין להשליך לכלא עובדים שחפצים להתפטר; שאין לרדוף ולגרש עובדים אך משום שהם מבקשים לחדול מעבודה אצל מעסיק פלוני וכי אין תכלית, ראויה ככל שתהיה, שיכולה להצדיק כפייתו של אדם לעבוד בשירותו של אדם אחר שלא לפי רצונו.

30. שנתיים וארבעה חודשים חלפו למן המועד בו פסק בית-המשפט הנכבד כי על הסדר הכבילה לעבור מן העולם, אך הסדר זה מוסיף לנהוג כאילו דבר לא ארע. שר הפנים עודו מתנה את רישיונות ישיבתם של מהגרי עבודה בתנאי כי יעבדו עבור מעסיק ספציפי, חרף הצו שנתן בית-המשפט הנכבד, שאסר עליו לעשות כן. הנהלים שמפעילים היום המשיבים בנוגע להעסקת מהגרי עבודה בישראל הם אותם הנהלים עצמם שנהגו ביום שבו ניתן פסק הדין שפסל את הסדר הכבילה, נהלים שהמשיבים הצטוו לתת אחרים תחתיהם בתוך שישה חודשים, שחלפו זה מכבר. סיום יחסי העבודה בין מהגר עבודה למעסיקו עודו כרוך באותה הסנקציה של אובדן מעמד בישראל, אותה פסל בית-משפט נכבד זה. פטירת מעסיק, פיטורין או התפטרות עודם מובילים לפקיעה מיידית של רישיון הישיבה בישראל. עובדות ועובדים מוסיפים להירדף ולשלם בשלילת חירותם על "פשעים" כגון התפטרות מעבודה או פיטורין ממנה. המדינה מוסיפה לגרש מתחומיה בקנאות עובדות ועובדים שנכנסו לישראל כדין וברישיין, ושכל חטאם הוא במימוש זכויותיהם הבסיסיות; עובדות ועובדים שליטו אגורה לאגורה, משכנו את רכושם ושקעו בחובות עתק על-מנת לעבוד בכמה מן העבודות הפיזיות הקשות, הסיזיפיות והבלתי מתגמלות ביותר בשוק העבודה בישראל, על-פי הזמנתה של המדינה.

31. ביזוי פסק דין של בית משפט על-ידי כל אדם הוא גילוי חמור של פגיעה בשלטון החוק. ביזוי פסק-דין על-ידי רשות מרשויות השלטון חמור פי כמה. "מדינה שבה רשות שלטונית נוטלת את החוק לידה – ברצותה, מקיימת צו שיפוטי שניתן נגדה, וברצותה מתעלמת ממנו, היא מדינה שזרעים בה זרעי פורענות ואנרכיה, ומתפתחת בה תרבות מסוכנת של שלטון כח ושרירות." (בג"צ 4805/07, 6343/07 המרכז לפלורליזם יהודי – התנועה ליהדות מתקדמת בישראל נ' משרד החינוך, פסק-דין מיום 27.7.2008, בפסקה 35, להלן: פרשת המרכז לפלורליזם יהודי). אי קיום הדין, ואי ציות לפסקי דין על ידי רשות שלטונית "טומנים בחובם פגיעה ערכית עמוקה לא רק בתשתית הפורמלית של סדרי השלטון והמשטר, אלא גם בליבה של המסורת ותרבות השלטון הראויה, המשמשים דוגמא ומופת להתנהגות הראויה של הפרט בחברה" (שם).

32. החובה לקיים פסק-דין היא גם החובה לקיימו במועד שנקצב לכך. הרשות השלטונית, ככל בעל דין, אינה רשאית להימנע מביצוע צו שיפוטי בתוך מסגרת הזמנים עליה הורה בית-המשפט:

"מציאות זו של אי קיום פסק הדין במהלך תקופה של 7 חודשים, היא מציאות קשה במדינת חוק, כאשר המדינה, המופקדת על שמירה על שלטון החוק, היא עצמה שותפה לאי כיבוד הדין וההלכה הפסוקה... רשויות אכיפת החוק לא פעלו בדרך ראויה ליישם במועד הקובע את קביעותיו האופרטיביות של פסק הדין. גם אם הקדישו זמן לבחינת שיטות חלופיות לפיטום, ובתום לב סברו כי אפשר יהיה למצוא שיטה שתענה לאמות המידה שנקבעו בפסק הדין, הזמן והמועדים לכך לא היו נתונים בידיהם. הם הוכתבו על-ידי פסק הדין, והיתה חובה לקיימם כלשונם (בג"צ 7713/05 נוח- התאחדות ישראלית של ארגונים להגנת בעלי חיים נ' היועץ המשפטי לממשלה (טרם פורסם), פסק-דין מיום 22.2.06).

33. לבסוף, החובה לקיים פסק-דין פירושה החובה לקיימו על-פי לשונו ועל-פי רוחו. בדברים שכמו נכתבו לענייננו הוסיף ושנה בית-המשפט הנכבד בפרשת המרכז לפלורליזם יהודי:

"חובת כיבודו של פסק דין על ידי פרט או רשות שלטונית משמעותה - קיומו על פי לשונו ועל פי רוחו. כיבוד פסק דין פירושו קיומו על פי נוסחו ועל פי תכליתו. ככל מסמך משפטי, המתפרש על פי הנוסח והתכלית, כך גם פסק-דין מתפרש בהתאם למילותיו ובשים לב למטרתו. **קיום ראוי ונאות של פסק-דין אינו מתיישב עם תשלום מס שפתיים לנוסח פורמלי של צו שיפוטי המוצא מהקשרו, או בנקיטה בדרך עקלתון שאינה מגשימה את תכליתו.** דרישת קיום פסק-דין על פי תכליתו חלה על הפרט, והיא מחייבת את הרשות הציבורית ביתר שאת. הדבר נגזר מחובתה המוגברת כרשות שלטונית לקיים את פסיקת בית המשפט, כלשונה וכרוחה, בלא הליכה בדרכי עקיפין, שאינן מגשימות את התכלית שהפסיקה נועדה להשיג." (פרשת המרכז לפלורליזם יהודי, פסקה 36, ההדגשה הוספה).

34. ליבם של המשיבים – רשויות המדינה, לא נלאה מלהזכיר – גס, כמתברר, בחובה לקיים צווים שיפוטיים. אפשר שהמשיבים אינם מבינים את פסק-הדין; אפשר שהם אינם שבעי רצון ממנו; אפשר שהם עודם אינם יודעים מדוע ההסדר שהנהיגו שנים כה ארוכות, ושהם אינם, כנראה, מזהים בו כל פסול, הוקע על ידי בית-המשפט הנכבד במילים כה קשות. בכל אלה אין כדי למעט כהוא זה מחומרת מעשיהם ומחדליהם.

35. פסק-דינו של בית-המשפט הנכבד ביקש לתקן פראקטיקה נפסדת ומבישה, ולמחות קלון מוסרי גדול שעניניהם של המשיבים טחו ושוב מראות. כל מי שאי פעם ביקר במתקן מעצר בו מוחזקים עובדות עובדים כשהם סגורים מאחורי גדרות תיל ושערי ברזל רק משום שדרשו את שכרם ממעסיקם, מבין מה עמוק הקלקול המוסרי שבית-המשפט הנכבד ביקש לתקן; כל מי שהזדמן לו לחזות במחזה המביש של מעסיקים אשר מגיעים למתקני מעצר על-מנת לבור להם עובדים הנתונים מאחורי סורג ובריא (צייתנים מאין כמותם, וכי איך אחרת), לא יוכל, אף אם ירצה, להימנע מהשוואות היסטוריות, ומהתהייה מה מותר הזמן והמקום האלה מזמנים ומקומות אחרים, בהם בני אדם נתפשו כקניין לגיטימי של בני אדם אחרים; כל מי שהקשיב לסיפורן של עובדות ש"השלימו" עם פגיעות מיניות ובלבד שלא תפטרנה ותאבדנה את מעמדן יודע כי בית-המשפט הנכבד לא השחית מילים כה חריפות לחינם; כל מי ששמע את סיפורם של מי שהותירו משפחות מאחור ומשכנו את כל המעט שיש להם על-מנת לבוא לישראל, ואשר מצאו עצמם, כעבור זמן קצר, מועלים בשלשלאות למטוס רק משום שמעסיקם פיטר אותם, לא יוכל שלא לתהות כיצד הסדר אשר עומד בניגוד כה בוטה לערכים עליהם מבוססת חברה חופשית התקיים שנים כה ארוכות, ומוסיף להתקיים באין מפריע בשנת 2008, לאחר שבית-המשפט העליון אמר את דברו.

אשר על כן, מתבקש בית-המשפט הנכבד להורות כאמור בראש בקשה זו. כן מתבקש בית המשפט הנכבד להשית על המשיבים את הוצאות הבקשה ושכ"ט עו"ד.

עודד פלר, עו"ד

יונתן ברמן, עו"ד
באי כוח העותרות

ענת קדרון, עו"ד

היום, 30 ביולי 2008.